

PKO Bank Polski

PRZEWODNIK PO FINANSACH DLA NAUCZYCIELA

Lekcja 2, Gimnazjum,
VI klasa szkoły podstawowej
Rachunki, lokaty, fundusze – formy oszczędzania
i inwestowania

Materiały zostały objęte Patronatem:

Lekcja 2

WPROWADZENIE MERYTORYCZNE:

RACHUNKI, LOKATY, FUNDUSZE – FORMY OSZCZĘDZANIA I INWESTOWANIA

Ekonomiści jako oszczędzanie określają część dochodów, która pozostaje do dyspozycji osobom, gospodarstwom domowym po dokonaniu zakupów dóbr i usług. Oszczędności są więc odłożoną częścią naszego dochodu.

Istnieją różne sposoby oszczędzania. Dzieci najczęściej oszczędzają, wrzucając drobne monety do świnki skarbonki. Część ludzi trzyma pieniądze w domu, odkładając je do skarpety lub pod materac. Jest to mało bezpieczny sposób oszczędzania. Nie chroni bowiem przed kradzieżą ani przed inflacją. Dużo bezpieczniejsze jest oszczędzanie w banku. Wpłacając pieniądze do banku, mamy pewność ich odzyskania. Nawet w przypadku bankructwa banku zwrot przynajmniej części oszczędności zapewnia Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Zaletą lokowania

pieniędzy w banku jest również przewidywalność. Wpłacając określoną kwotę, znamy jest wysokość oprocentowania, więc możemy wyliczyć, ile otrzymamy za czas, gdy pieniędzmi będzie obracać bank. Środkami zdeponowanymi w banku można dysponować bez żadnych ograniczeń. Jeśli potrzebna jest gotówka, w każdej chwili można wyjąć pieniądze z konta lub zlikwidować lokatę.

Banki proponują osobom chcącym oszczędzać lub inwestować wiele produktów. Należą do nich między innymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe, rachunki oszczędnościowe, lokaty terminowe oraz fundusze inwestycyjne. Każda z wymienionych form ma swoje wady i zalety. Aby mądrze lokować swoje pieniądze, warto znać różnicę między nimi.

OPIS LEKCJI

Lekcja omawia podstawowe zagadnienia związane z oszczędzaniem i inwestowaniem. Uczniowie dowiadują się, jak można lokować pieniądze w banku, analizują wady i zalety poszczególnych form oszczędzania i inwestowania, uświadamiają sobie korzyści z oszczędzania w bankach.

Cele lekcji:

Uczeń powinien:

- charakteryzować depozytowe produkty finansowe,
- wskazywać różnice pomiędzy produktami bankowymi skierowanymi do osób oszczędzających,
- wskazywać wady i zalety różnych form lokowania oszczędności i inwestowania,
- wymienić korzyści, wynikające z oszczędzania w bankach;

Treści programowe:

III etap edukacyjny: gimnazjum

Wiedza o społeczeństwie

Treści nauczania – wymagania szczegółowe gospodarka rynkowa. Uczeń:
podaje przykłady racjonalnego i nieracjonalnego gospodarowania;
stosuje zasady racjonalnego gospodarowania odniesieniu do własnych zasobów (np. czasu, pieniędzy);

Pieniądz i banki. Uczeń:

Wyjaśnia, czym zajmuje się bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych
Wyszukuje i zestawia ze sobą oferty różnych banków (konta, lokaty, kredyty, fundusze inwestycyjne);
wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie i inwestowanie.

Metody:

- praca w grupach,
- dyskusja,
- elementy burzy mózgów,
- praca ze schematem,
- puzzle.

Materiały pomocnicze:

nr 1 – schemat „Oszczędzanie – co to jest?”,
nr 2 – teksty dla grup.
nr 3 – karta pracy „Wady i zalety różnych form oszczędzania i inwestowania”.

Czas:

2 godziny lekcyjne.

Pojęcia kluczowe:

- depozyt,
- lokata,
- rachunek oszczędnościowy,
- rachunek oszczędnościowo – rozliczeniowy,
- lokata terminowa,
- fundusz inwestycyjny,
- kapitalizacja.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Na początku zajęć zaproponuj, aby każdy uczeń podał skojarzenie do pojęcia „oszczędzanie”. Skojarzenia mogą się powtarzać, ważne jednak jest tempo pracy. Podsumowując rundkę, zwróć uwagę, czy wśród podanych pomysłów przeważały te o charakterze pozytywnym czy raczej negatywnym.

2. Poproś, aby uczniowie utworzyli 4 grupy. Rozdaj materiał pomocniczy nr 1 i poleć uzupełnienie schematu. Po wykonanej pracy poproś przedstawicieli grup o prezentację wyników na forum klasy. Omów poszczególne pola wykresów oraz podobieństwa i różnice występujące pomiędzy schematami poszczególnych grup. Podsumowując, wyjaśnij, że oszczędności to część dochodów, jakimi dysponują osoby lub gospodarstwa domowe, która pozostaje po dokonaniu zakupów dóbr i usług. Środki finansowe, które nie zostały wydane, zostają odłożone. Za te pieniądze w przyszłości można kupić potrzebne dobra lub usługi. Oszczędzanie polega więc na rezygnacji z zakupów w danym momencie i odłożeniu konsumpcji dóbr i usług na przyszłość. Zwróć uwagę na wymienione w schematach czynniki wpływające na poziom oszczędności (dochodowe i pozadochodowe, np. skłonność do konsumpcji, umiejętność racjonalnego gospodarowania majątkiem, stabilność gospodarki, wysokość podatków).

3. Odwołując się do zapisów schematu poproś o wskazanie tych form oszczędzania, które są związane z lokowaniem środków w banku. Następnie poproś uczniów, aby nadal pracując w 4 zespołach, przydzielili sobie w ramach grup numery, zaczynając od 1 do 4-5 (jeśli grupa będzie liczyła więcej niż pięć osób, numery będą się powtarzać). Rozdaj grupom odpowiednie części tekstu opisującego bankowe formy lokowania i inwestowania pieniędzy (**materiał pomocniczy nr 2**). Poleć, aby każdy uczeń zapoznał się z tekstem najpierw indywidualnie, podkreślił w nim to, co uważa za najbardziej istotne, a następnie razem ze swoim zespołem porozmawiał na temat przeczytanego tekstu, uzgadniając najważniejsze informacje dotyczące opisanego produktu.

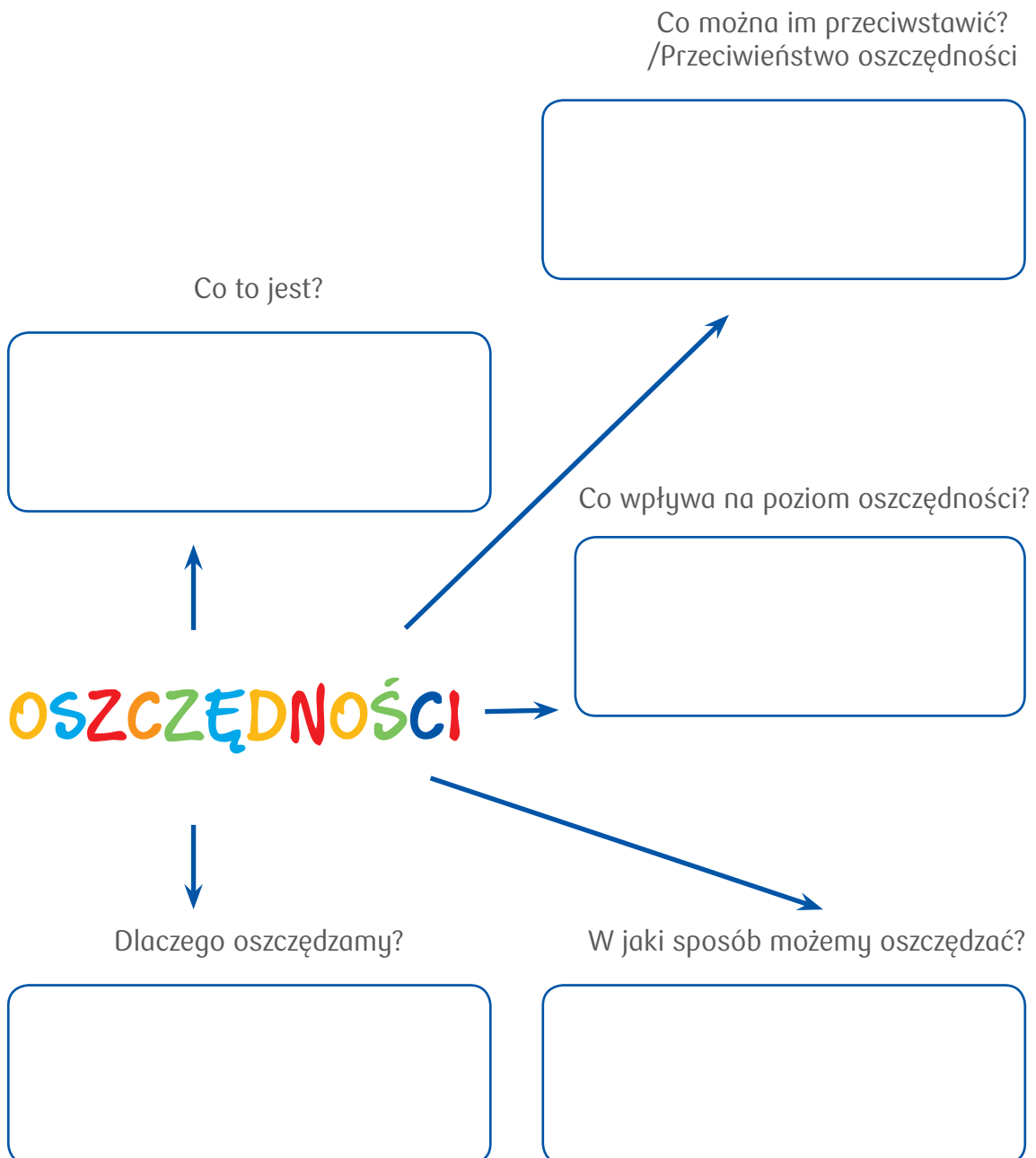
Następnie poproś o utworzenie nowych zespołów, w skład których wejdą przedstawiciele poprzednich, zgodnie z przydzielonym wcześniej numerem, np. uczniowie z nr 1 utworzą jeden zespół, dwójki kolejnych itd. Każdy uczeń będzie ekspertem, który zrelacjonuje to, czego nauczył się, pracując w poprzednim etapie zajęć.

4. Po zakończeniu pracy poproś uczniów o powrót do grup wyjściowych. Poproś, by uczniowie przedstawili informacje, które uzyskali pracując w nowych grupach, a następnie uzupełnili tabelę dotyczącą sposobów oszczędzania i inwestowania (**materiał pomocniczy nr 3**). Zadaniem uczniów będzie wypisanie cech oraz wad i zalet produktów finansowych oferowanych przez bank. Po zakończeniu pracy poproś jedną grupę o prezentację efektów swojej pracy, a pozostałe o ewentualne poprawki, uwagi. Zwracaj uwagę na poprawność wykonanego ćwiczenia, dopowiadaj, poprawiaj błędy, sprawdzaj, czy uczniowie uwzględnili różne cechy omawianych produktów finansowych. Zapytaj, czym różni się ROR, rachunek oszczędnościowy, lokaty terminowe od funduszy inwestycyjnych. Wyjaśnij, że lokowanie pieniędzy na rachunkach i lokatach gwarantuje zwrot zainwestowanych środków (kapitału) wraz z odsetkami, co sprawia, że produkty te są atrakcyjne dla osób, które nie lubią ryzyka. Natomiast decydując się na lokowanie pieniędzy w funduszach inwestycyjnych, należy liczyć się z wyższym poziomem ryzyka.

5. Podsumowując zajęcia poproś uczniów o wynotowanie korzyści, płynących z lokowania oszczędności w bankach (np. bezpieczeństwo środków finansowych, dochód z lokat i rachunków oszczędnościowych, możliwość systematycznego oszczędzania, możliwość inwestowania przez przedsiębiorców, dzięki pieniądзом pozyskanym przez banki). Zapis może być dokonany wspólnie na dużej karcie papieru lub na tablicy.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Schemat: „OSZCZĘDZANIE - CO TO JEST?”

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2

ZADANIA DLA GRUP

Grupa I

Rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy, zwany w skrócie ROR, służy do przeprowadzania różnych operacji rozliczeniowych. Umożliwia przyjmowanie wpłat (wynagrodzenia za pracę, stypendium, emerytury itp.) i wydawanie zgromadzonych środków za pośrednictwem bankomatu czy karty płatniczej. Za pośrednictwem ROR możemy dokonywać przelewów czy zlecić polecenie zapłaty (na przykład uregulowanie opłat za elektryczność, telefon, wodę, gaz; spłatę rat kredytu). Pieniądze zgromadzone na rachunku są dostępne w każdej chwili. Pieniądze przechowywane na rachunku są oprocentowane, jednak najczęściej oprocentowanie ROR jest bardzo niskie, często wynosi 0%.

Zakładając ROR, należy zwrócić uwagę na ofertę banku związaną z tym rachunkiem np. sposób informowania o stanie konta po dokonaniu jakiegokolwiek operacji, telefoniczny kontakt informacyjny z pracownikiem banku opiekującym się rachunkiem, okresowe wyciągi z operacji dokonywanych na rachunku, możliwość telefonicznego realizowania przekazów pieniężnych, stałe zlecenia, regulowanie zobowiązań finansowych za pomocą karty płatniczej, łatwy dostęp do gotówki z bankomatu.

Bank, świadcząc te usługi, najczęściej kosztami obciąża klienta. Należy więc zwracać uwagę na koszty prowadzenia rachunku oraz zapoznać się z tabelą opłat, które pobiera bank za wykonanie ww. czynności. Klient musi liczyć się też z koniecznością płacenia prowizji, która jest formą wynagrodzenia dla banku. Prowizje są zazwyczaj ustalane procentowo w stosunku do wartości usług albo odgórnie narzucone przez bank. Często okazuje się, że koszty prowadzenia rachunku przewyższają dochody z rachunku.

Kiedy klient chce założyć rachunek, podpisuje z bankiem umowę. Umowa zawiera określenie rodzaju rachunku, czasu, na jaki zostaje otwarty, oraz waluty, w której będzie prowadzony.

Podaje wysokość oprocentowania złożonych środków i warunki jego zmiany, terminy kapitalizacji odsetek. Umowa podaje też terminy realizacji zleceń przekazanych przez właściciela rachunku.

Określa zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych. Zawiera wysokość odszkodowania, które zapłaciłby bank za przekroczenie terminów rozliczeń zleconych przez właściciela rachunku. Reguluje warunki zmiany i rozwiązania umowy.

Określa też wysokość prowizji i opłat za prowadzenie rachunku.

Grupa 2

Rachunek oszczędnościowy - to dodatkowy rachunek bankowy, na którym nie można wykonywać zbyt wielu operacji, lecz głównie wpłacać i wypłacać z niego pieniądze. Rachunek oszczędnościowy jest stosunkowo wysoko oprocentowany, a oprocentowanie jest porównywalne do wysokości oprocentowania lokat bankowych. Zazwyczaj odsetki są naliczane co miesiąc i dodawane do stanu konta (kapitalizowane). Osoba oszczędzająca ma łatwy dostęp do swoich pieniędzy. Nie musi blokować środków finansowych na czas określony w umowie - tak jak to jest w przypadku lokaty. Kiedy chcemy wypłacić pieniądze z lokaty wcześniej, przed upływem terminu określonego w umowie, tracimy całość lub część odsetek. Natomiast z rachunku oszczędnościowego pieniądze można wypłacać w każdej dowolnej chwili, na przykład gdy zaskoczą nas niespodziewane wydatki. Nie tracimy wtedy zgromadzonych wcześniej odsetek. Wpłaty i wypłaty z takiego rachunku są najczęściej bezpłatne, ale niektóre banki pobierają opłaty za dokonanie kolejnej wypłaty w danym miesiącu. Właściciel rachunku powinien więc sprawdzić, jakie są koszty wypłacania pieniędzy.

Klient zakładający rachunek oszczędnościowy podpisuje umowę z bankiem. Umowa zawiera zapisy określające - rodzaj rachunku, czas, na jaki zostaje otwarty oraz walutę, wysokość oprocentowania złożonych środków i warunki jego zmiany, terminy kapitalizacji odsetek, wysokość prowizji, opłat za prowadzenie rachunku, opłat za wypłacanie pieniędzy.

Grupa 3

Lokata terminowa – depozyt bankowy złożony na określony z góry czas. Za złożenie pieniędzy na lokacie klient otrzymuje wynagrodzenie w postaci odsetek. Ich wysokość jest zależna od oprocentowania lokaty oraz od częstotliwości kapitalizowania odsetek. Właściciel lokaty podpisuje z bankiem umowę, w której określony jest rodzaj lokaty, czas, na jaki została zawarta, wysokość oprocentowania, warunki jego zmiany, terminy kapitalizacji odsetek. Pieniądże można wycofać tylko po upływie określonego w umowie terminu. Jeśli klient chce wycofać pieniądze wcześniej, traci całość lub część odsetek.

Lokaty terminowe mogą być zakładane na wybrany okres: lokaty krótkoterminowe – do 12 miesięcy, długoterminowe – powyżej 12 miesięcy. Bardzo popularne są lokaty 3-miesięczne, 6-miesięczne, roczne, dwuletnie, ale istnieje możliwość założenia lokaty krótszej – na przykład na okres jednego miesiąca, a nawet jednego dnia czy tygodnia. Zakładając lokatę, klient sam decyduje, na jak długo może powierzyć bankowi swoje pieniądze. Jeśli nie będzie potrzebował ich przez dłuższy czas, może założyć lokatę długoterminową. Jeśli przewiduje, że pieniądze będą mu wkrótce potrzebne na jakieś planowane wydatki – powinien założyć lokatę krótkoterminową. Ważna dla właściciela lokaty jest kapitalizacja odsetek, czyli inaczej częstotliwość, z jaką dopisywane są odsetki do złożonych w banku oszczędności. Od tej łącznej sumy naliczane są z kolei dalsze odsetki. Im częściej bank dokonuje kapitalizacji odsetek, tym więcej zyskuje oszczędzający.

Oprocentowanie lokaty jest związane z długością okresu, na jaki złożone są pieniądze. Lokaty długoterminowe są zazwyczaj wyżej oprocentowane niż krótkoterminowe. Bank może dłużej dysponować ulokowanymi środkami finansowymi, a właściciel lokaty decyduje się nie korzystać z nich przez dłuższy czas; otrzymuje więc za to wyższe oprocentowanie. Większość lokat ma oprocentowanie stałe. Oznacza to, że przez okres trwania lokaty bank nie może zmienić wysokości oprocentowania, nawet wtedy, gdy zmieniają się stopy procentowe i stopa inflacji. Klient z góry zna więc wysokość dochodu z lokaty. Banki oferują także lokaty o oprocentowaniu zmiennym. Zmienia się ono zależnie od sytuacji rynkowej. Jest ustalone co pewien czas, przykładowo raz na kwartał, i zależy od zmian stopy inflacji w gospodarce oraz zmian rynkowych stóp procentowych. Jeśli stopy procentowe w gospodarce spadają, obniża się także oprocentowanie lokaty, jeśli stopy rosną, - w ślad za tym rośnie również oprocentowanie lokaty. Klient ryzykuje, ale też może spodziewać się, że oprocentowanie zmienne, na które się zgodził, jest zazwyczaj wyższe niż oprocentowanie stałe.

Banki proponują klientom różne rodzaje lokat. Na przykład lokaty odnawialne odznaczają się możliwością automatycznego przedłużenia na następny okres. Lokaty dynamiczne to lokaty, których stawka oprocentowania rośnie wraz z okresem trwania lokaty, a zerwanie lokaty wiąże się z utratą odsetek tylko za ostatni okres. Lokaty typu skarbonka służące do systematycznego oszczędzania – można dokonywać dodatkowych wpłat w trakcie trwania lokaty.

Grupa 4

Fundusz inwestycyjny – to instytucja, która lokuje zebrane od klientów środki pieniężne w papiery wartościowe lub prawa majątkowe (np. nieruchomości). Działa we wspólnym interesie uczestników funduszu. Kapitał funduszu stanowią wpłaty dokonywane przez jego uczestników – indywidualnych inwestorów. W zamian za wpłaty do funduszy inwestorzy otrzymują jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne (w tzw. funduszach zamkniętych).

Osoba, która lokuje nadwyżki finansowe w funduszu inwestycyjnym, nie musi być ekspertem w tej dziedzinie. Fundusz oferuje usługi doświadczonych specjalistów i profesjonalnie zarządza środkami inwestorów, starając się zapewnić im jak najwyższe zyski. Zapewnia również bezpieczeństwo i płynność powierzonych środków.

Inwestowane przez fundusz wpłaty tworzą portfel inwestycyjny. Jest on źródłem osiągniętych przez fundusz dochodów. Dochody przysługują uczestnikom proporcjonalnie do liczby posiadanych tytułów uczestnictwa.

W trakcie funkcjonowania fundusz zbywa lub odkupuje przyznane uczestnikowi jednostki na jego żądanie, po cenie wynikającej z wartości jednostek uczestnictwa w danym dniu (cena jest powiększona lub pomniejszona o pobieraną przez fundusz opłatę manipulacyjną).

Ważne jest, aby inwestor, wybierając fundusz, własną skłonność do podejmowania ryzyka i wybrał odpowiedni dla siebie rodzaj funduszu. Fundusze obecne na rynku oferują bardzo zróżnicowane produkty. Różnią się strategią inwestycyjną, portfelem, poziomem ryzyka i dochodowości. Każdy inwestor, kierując się indywidualnymi oczekiwaniami i potrzebami, może wybrać odpowiednią dla siebie propozycję.

Ze względu na prowadzoną politykę inwestycyjną, metody lokowania aktywów i stopień ryzyka inwestycyjnego fundusze można podzielić na:

fundusze agresywne (akcji) – które lokują do 100% powierzonych aktywów w akcje przy agresywnej polityce inwestycyjnej. Są najbardziej ryzykowne i podatne na wahania koniunktury rynkowej. Ryzyko jest wysokie z powodu możliwych znacznych wahań wartości jednostki lub certyfikatu. Przynoszą największe wyniki w czasie hossy (wzrostu kursów giełdowych) i generują straty w czasie załamania rynku. Zazwyczaj w długim okresie (co najmniej pięciu lat) są bardziej opłacalne od innych typów funduszy.

fundusze elastycznego inwestowania (aktywnej alokacji aktywów) – w zależności od koniunktury na rynku finansowym środki pieniężne są kierowane w te segmenty rynku, gdzie można je korzystnie pomnożyć. Zarządzający funduszem mogą w okresie niekorzystnej koniunktury zredukować liczbę akcji w portfelu inwestycyjnym do zera, a gdy koniunktura jest pomyślna, zwiększyć ich liczbę do udziału maksymalnego. Są nastawione na stabilny zysk i w średnim okresie stanowią konkurencję dla funduszy akcyjnych.

fundusze zrównoważone – udział akcji w portfelu jest z założenia równy udziałowi obligacji. Celem funduszu jest stabilne, długoterminowe zwiększanie wartości aktywów przez lokowanie ich w papiery wartościowe z podwyższonym oraz umiarkowanym ryzykiem. Część portfela pracuje na zyski, szczególnie w okresie hossy, część zapewnia, że w trakcie bessy straty nie są zbyt znaczące. Ryzyko jest średnie, ale możliwość zysku jest znacznie mniejsza w porównaniu z funduszami agresywnymi.

fundusze bezpieczne – fundusze papierów dłużnych, które gwarantują z góry ustalone oprocentowanie. Są najbardziej bezpieczne, inwestują głównie w papiery o stałym dochodzie – bony i obligacje skarbowe oraz instrumenty dłużne emitowane przez przedsiębiorstwa i władze samorządowe. Nie inwestują w akcje. Przynoszą stopę zwrotu niewiele wyższą od lokat bankowych, ale przeznaczone są dla osób nie akceptujących ryzyka związanego z zakupem akcji i nastawionych na długofalowe oszczędzanie.

Inwestując w fundusze, warto zapoznać się ze statutem funduszu, prospektem informacyjnym i prospektem emisyjnym lub warunkami emisji, tabelą opłat manipulacyjnych związanych z nabyciem jednostek uczestnictwa lub certyfikatów inwestycyjnych, profilem inwestora jaki preferuje fundusz – fundusz określa zazwyczaj, dowiedzieć się, dla kogo jest przeznaczony, jaki wyniki osiągał fundusz w ciągu kilku ostatnich lat w porównaniu z innymi konkurencyjnymi funduszami. Należy pamiętać, aby nie inwestować wszystkich środków finansowych w jeden fundusz. Należy dywersyfikować ryzyko. Najlepiej jest ulokować pieniądze w dwa – trzy fundusze z danej grupy ryzyka inwestycyjnego, ale zarządzane przez różne towarzystwa.

Aby przystąpić do wybranego funduszu inwestycyjnego, należy wypełnić formularz stanowiący zlecenie nabycia jednostek uczestnictwa lub certyfikatów inwestycyjnych, okazać dowód tożsamości lub odpowiednie dokumenty, dokonać wpłaty na rachunek wybranego funduszu.

Źródło:

<http://www.nbportal.pl/pl/np/porady/poradniki/oszczednosci/lokaty-jak-oszczedzac-na-lokatkach>,

<http://www.nbportal.pl/pl/np/porady/poradniki/oszczednosci/konto-ror-podstawowe-info>,

http://www.nbportal.pl/pl/np/artykuly/finanse/struktura_lokata,

<http://www.dolceta.eu/polska/Mod2/-Inwestycje-.html>

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 3

Karta pracy „WADY I ZALETY RÓŻNYCH FORM OSZCZĘDZANIA I INWESTOWANIA”

Pracując w zespołach, wypiszcie zalety i wady rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, rachunków oszczędnościowych, lokat terminowych oraz funduszy inwestycyjnych. Po dyskusji zaprezentujcie sposób wykonania zadania całej klasie.

Nazwa produktu finansowego	Zalety	Wady
Rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy		
Rachunek oszczędnościowy		
Lokata terminowa		
Fundusz inwestycyjny		

